
NORMKRITISKA PERSPEKTIV

**För ett långsiktigt och
utvecklande
likabehandlingsarbete**

INTRODUKTION

Lotta Björkman?

- ❖ Arbetat i 13 år som gymnasielärare (Sh + Drama)
- ❖ Jobbat med likabehandlingsfrågor sedan 2007
- ❖ Författare och metodutvecklare inom normkritik
- ❖ Idag utbildningskonsult inom normkritik och pedagogik

Idag?

- ❖ 10.15-12.00: Vad innebär ett normkritiskt perspektiv?
- ❖ 12.00-13.00: Mittuniversitetets arbete med lika villkor
- ❖ 13.00-13.45: Lunch
- ❖ 13.45-16.00: Normkritik i yrkespraktik

Ps. ni får denna presentation Ds.

Ni?

- ❖ Vilka verksamheter finns representerade?
- ❖ Normkritik?

Vem ser du?

NORMER

Normer - vad är det?

- ❖ En oskriven social regel eller idé
 - rättesnöre, förebild, riktlinje, princip, mönster
- ❖ Styr vårt beteende, idéer och våra värderingar
- ❖ Osynliga men synliggörs genom avvikelsen
- ❖ Fördelar makt – normen får mer, normbrytare mindre
- ❖ Vissa normer är bättre - andra sämre

Pardiskussion

- ❖ Exempel på bra normer?
- ❖ Exempel på dåliga normer?

”Det är en skam att vi lever i en tid då det är lättare att spränga en atom än en norm”

– *Albert Einstein*

Möjliggör och begränsar

- ❖ **Möjliggörande norm:** Gör att vi lättare kan interagera i sociala sammanhang och att vi inte skadar varandra
- ❖ **Begränsande norm:** Begränsar människors handlings- och tankeutrymme och gör så att vi värderar människor och perspektiv olika

Normer - på olika sätt

VI SÖKER MIG!

Och inte bara en av mig, utan hundratals!

Är du som jag ingenjör, tycker om möten med människor och gillar det senaste inom teknik och design? Har du några års arbetserfarenhet och nu vill vara med och forma framtidens Volvobilar och skapa tekniklösningar med våra kunders önskemål i fokus? Utvecklingstakten är snabb, idériakedom och mångfald värderas. Arbetsmiljön är internationell med 20 000 anställda runt om i världen och närmare 400 000 sålda bilar (2010). Har du vad vi söker? Då har vi just nu ett väldigt intressant jobb till dig på Volvo Personvagnar!

Vill du veta mer? Gilla mig på [facebook.com/volvocarscareer](https://www.facebook.com/volvocarscareer)

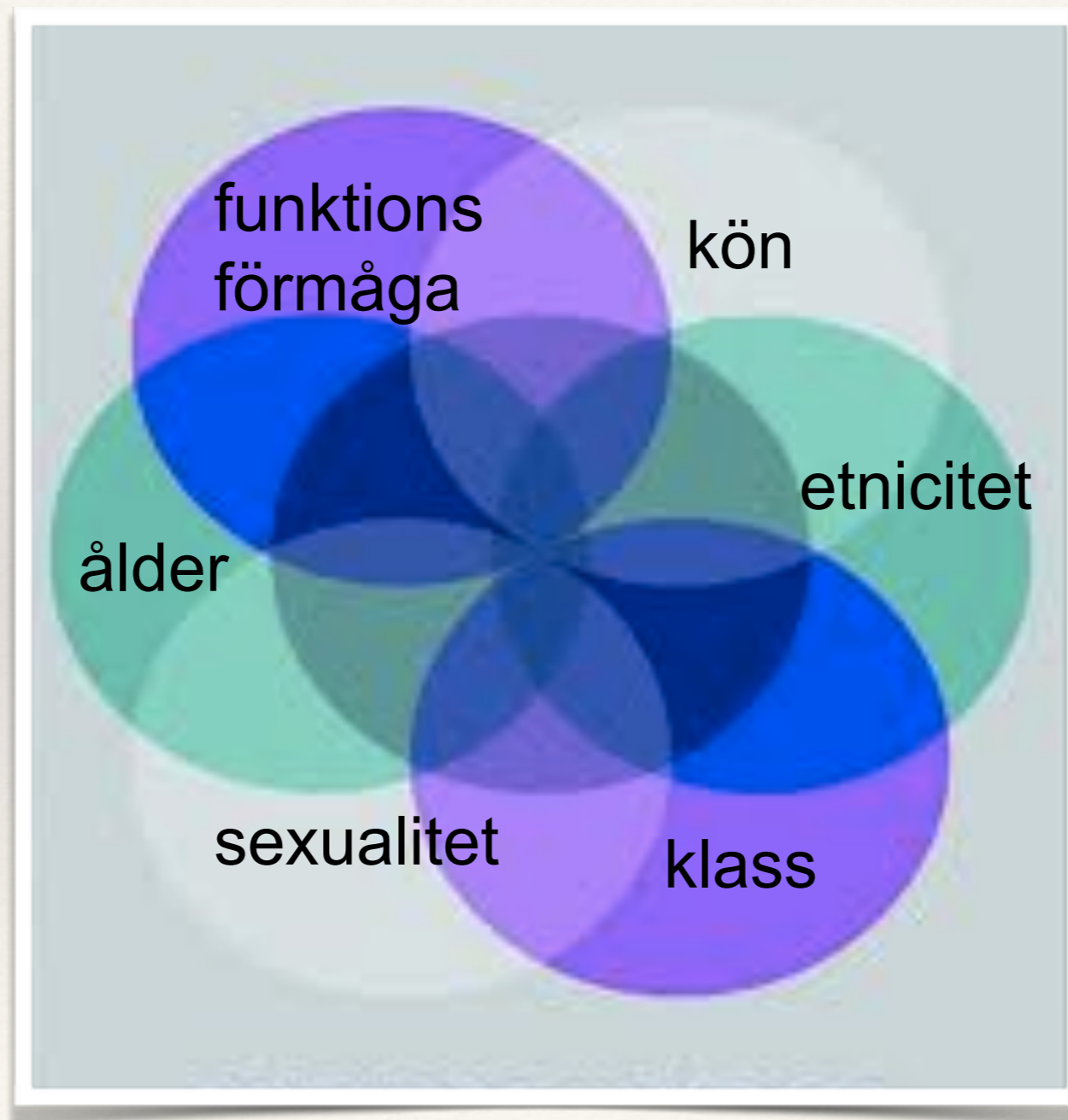

Läs mer om din framtid på Volvo Personvagnar på volvocars.com/career

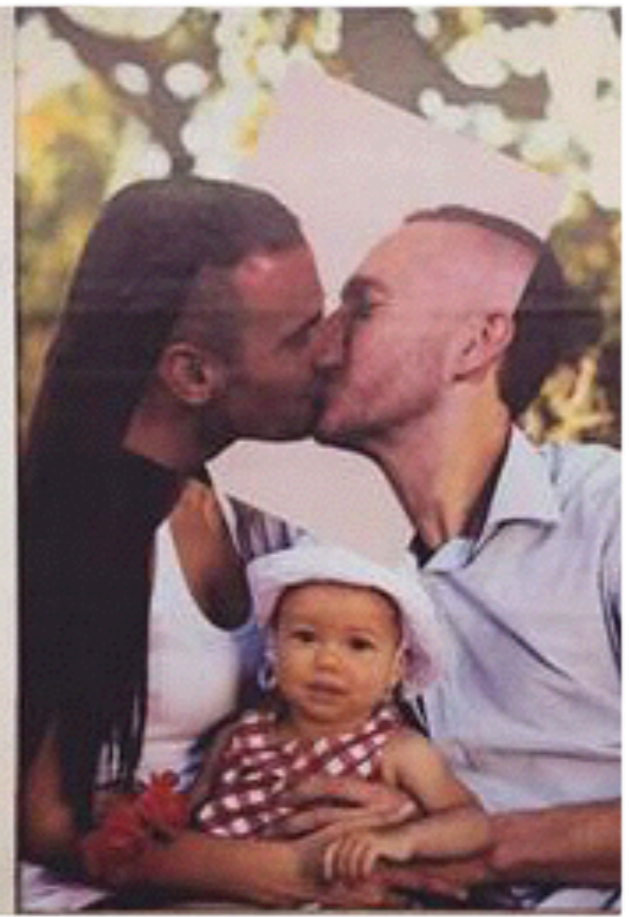
Volvo. for life

Intersektionellt perspektiv

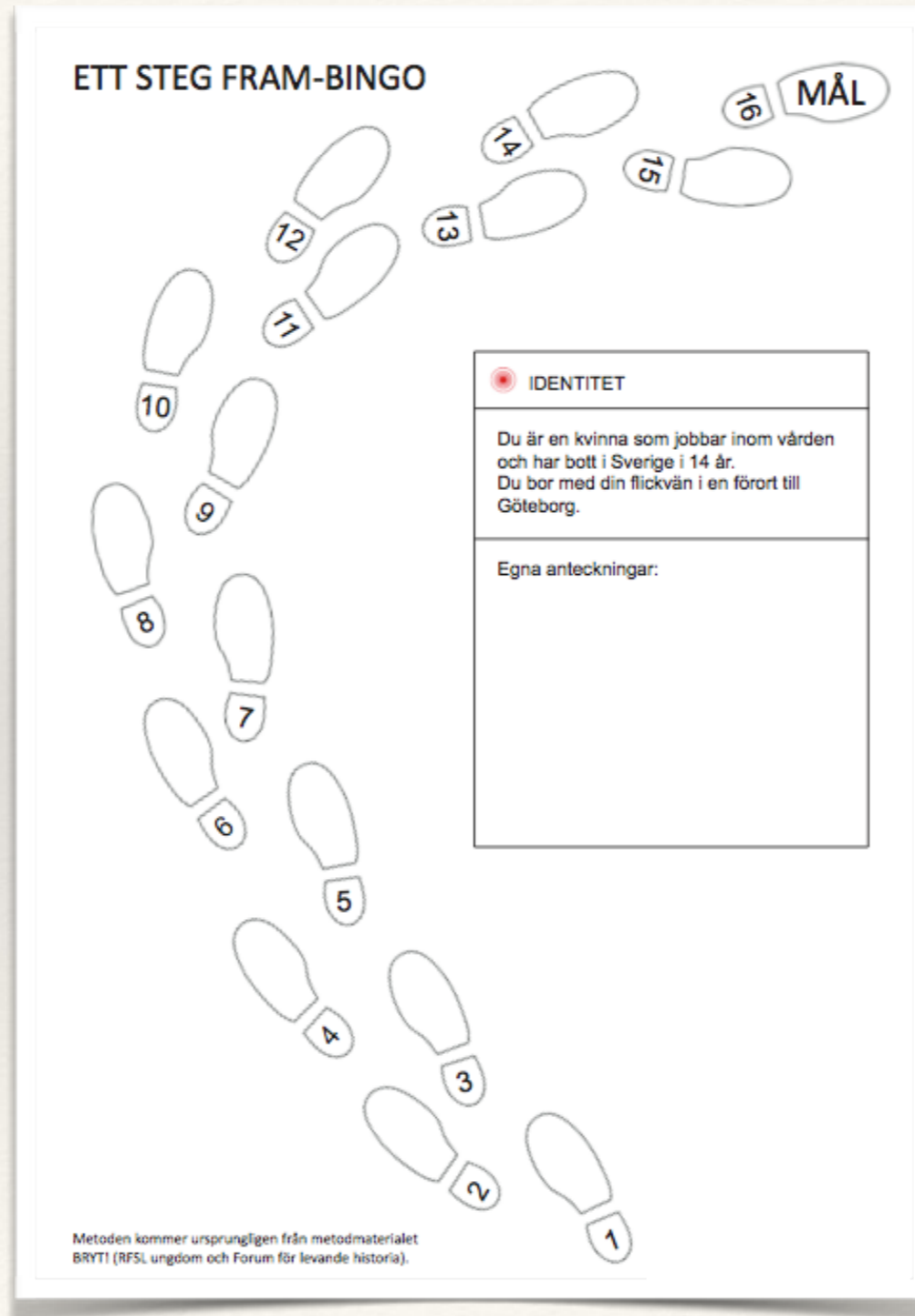
Vem får synas?

NORMENS MAKT

Ett steg fram

ETT STEG FRAM-BINGO

IDENTITET

Du är en kvinna som jobbar inom vården och har bott i Sverige i 14 år.
Du bor med din flickvän i en förort till Göteborg.

Egna anteckningar:

Metoden kommer ursprungligen från metodmaterialet BRYTI (RFSL ungdom och Forum för levande historia).

Diskussion

- ❖ Hur känns det att kryssa eller inte kryssa?
- ❖ Vad fyllde ni i som inte stod på lappen?
- ❖ Tänkte ni annorlunda eller lika som den som hade samma lapp?

Vi behöver se oss själva

- ❖ Vi vill väl, men är produkter av vår normhistoria och vår normativa position (det är inte vårt fel, men ansvar)
- ❖ I yrken där vi har makt över andra behöver vi vara medvetna om vår förförståelse och hur den påverkar.
- ❖ Med denna medvetenhet kan vi arbeta på ett reflekterat och professionellt sätt

Misstagsmöjligheter!

- ❖ Genom våra misstag får vi syn på vår förförståelse och normblinda fläckar, skuld leder inte till utveckling.
- ❖ Att vara intresserad av och ödmjuk inför sina misstag är en förutsättning för allt normkritiskt arbete.
- ❖ Ett normkritiskt arbete blir aldrig klart. Det är en ständig reflexiv arbetsprocess.

NORMKRITIK

Normkritik?

- ❖ Syftar till att medvetandegöra, inte alltid upplösa, de normer som påverkar människors makt och möjligheter
- ❖ Synliggörandet ger möjlighet till fler medvetna val och därmed en ökad professionalitet
- ❖ Målet är att möjliggöra alla människors rätt att vara, veta och kunna

Normkritik historik?

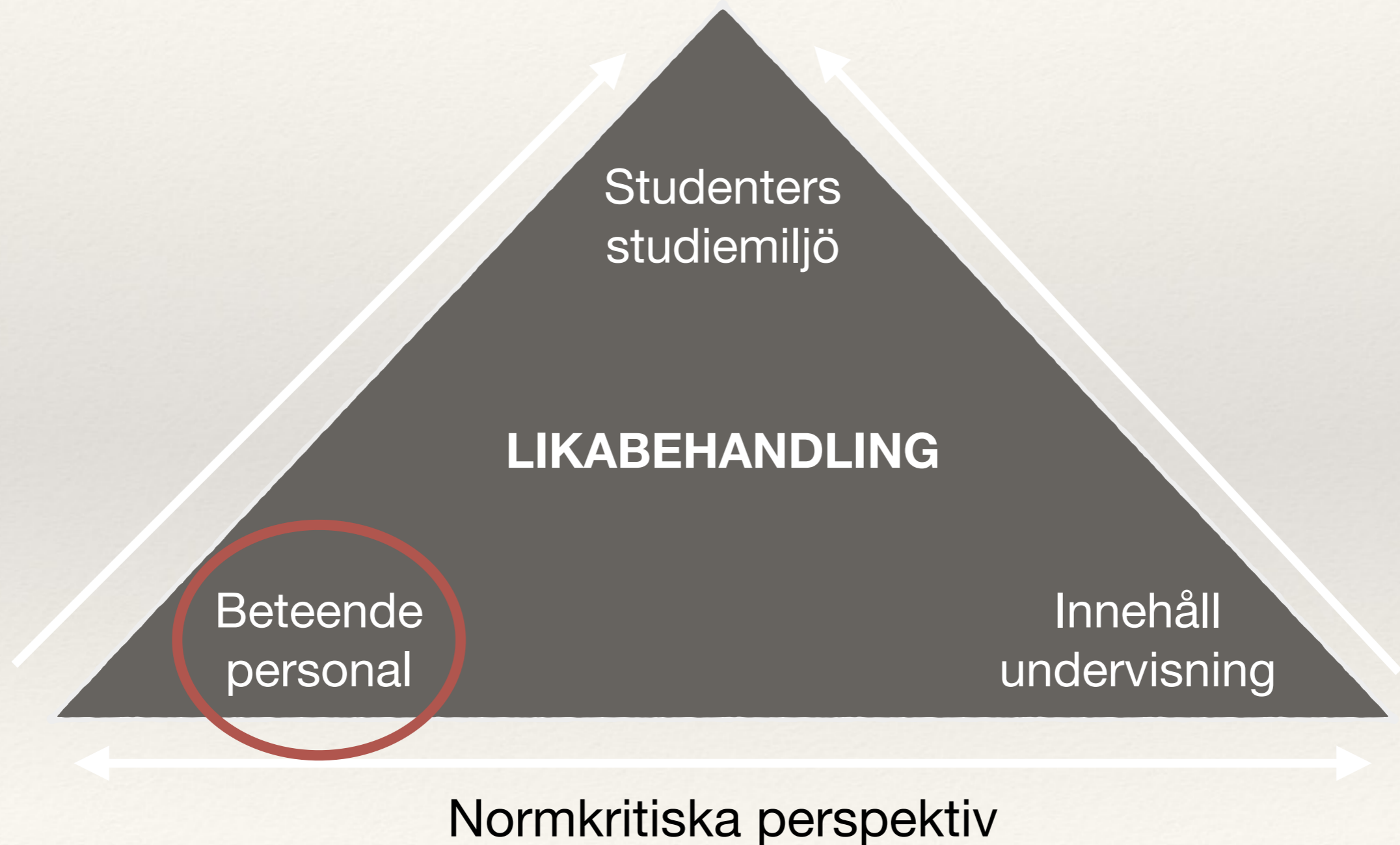
- ❖ Begreppet uppstod i en tvärprofessionell studiecirkel kring 2009 och har utvecklats på många olika sätt sedan dess
- ❖ Bygger på både teorier kring genus, intersektionalitet och queerpedagogik (ex. Hirdman, de los Reyes, Kumashiro) men också kritisk pedagogik och teori (Freire och Frankfurtskolan)

”Själva poängen med normkritik handlar inte så mycket om vad man lär sig, utan om att se vad man inte lär sig annars. Alla osynliga gränser som vi inte annars lär oss se blir tydliga. Typ “att bli seende”.

– *Niklas, elev*

NORMKRITIK OCH LIKABEHANDLING

Normkritik som grund

Syrrans favoritlåt

Diskussion

- ❖ Vad tänker och känner ni när ni ser filmen?
- ❖ Vad händer och varför?

Belöningar och bestraffningar

- ❖ Normföljande *belönas* genom att passera obemärkt, ge fördelar, uppskattning, möjligheter, utrymme och makt.
- ❖ Normbrott *bestraffas* genom "höjda ögonbryn", osynliggörande, kommentarer, skratt, förlöjligande, hot och våld

Så uppstår popularitet och status, diskriminering och utsatthet.

Vilka lådor finns hos er?

- ❖ Vilka är privilegierna?
Vem passar in?
- ❖ Vilken är diskrimineringen?
Vem hamnar utanför?

Diskrimineringsgrunder

- ❖ Kön
 - ❖ Könsoverskridande identitet eller uttryck
 - ❖ Etnisk tillhörighet
 - ❖ Religion eller annan trosuppfattning
 - ❖ Funktionshinder
 - ❖ Bristande tillgänglighet
 - ❖ Sexuell läggning
 - ❖ Ålder
- (Socioekonomisk tillhörighet)

Skydd
mot
normen!

Varför normkritik?

Implementeringen av lagen kan på allvar ske först när personalen blir medvetna om de normer som *ligger till grund* för diskriminering och trakasserier kopplade till diskrimineringsgrunderna.

Att personalen är medveten om vikten av ett normkritiskt perspektiv är med andra ord grunden i ett aktivt arbete mot diskriminering och kränkande behandling.

Övning

A: Jag ser att du har en randig tröja på dig idag. Det är helt okej för mig / jag har inga problem med det

B: Tack

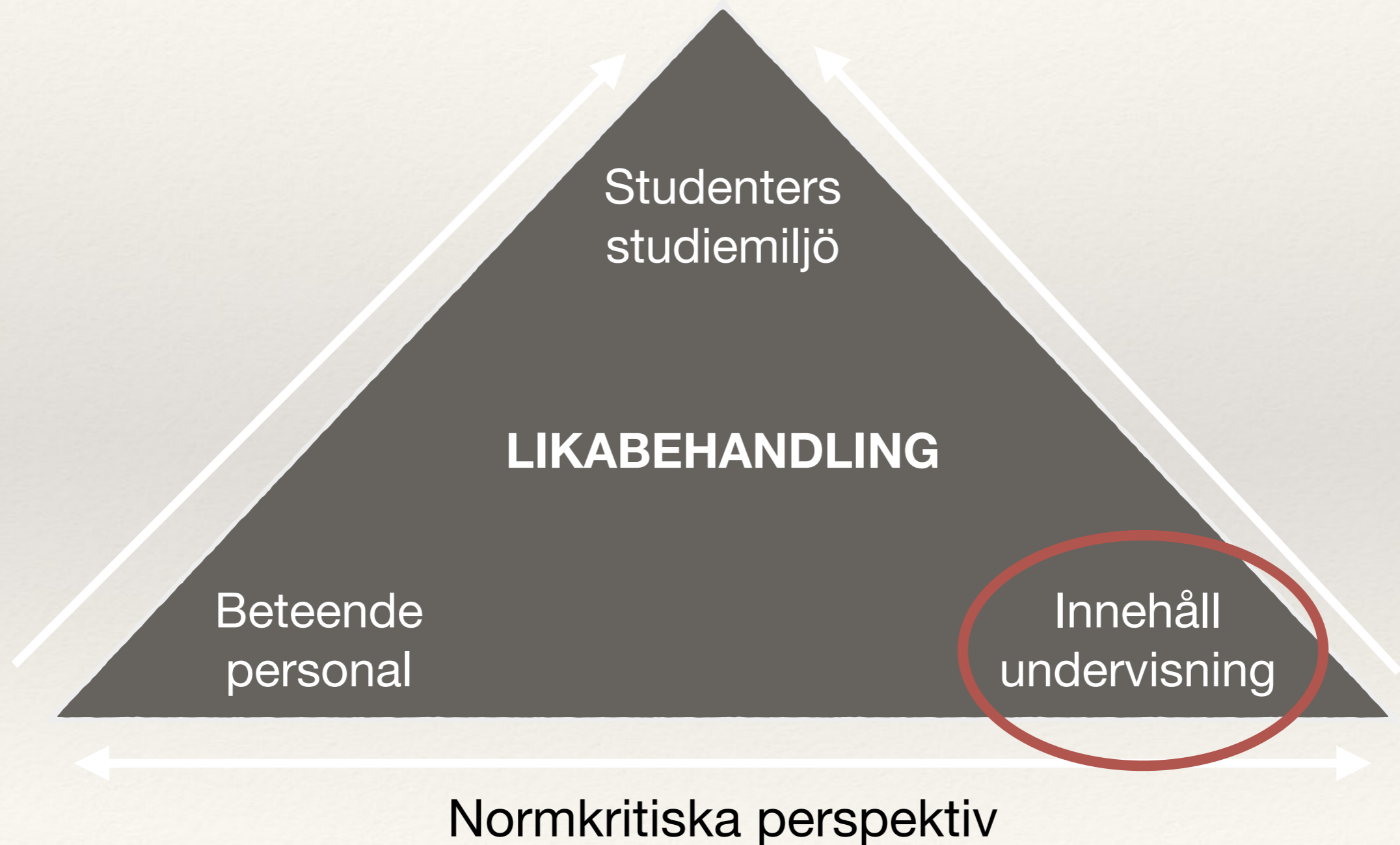
Tolerans?

- ❖ Tolerans - fokuserar på dem som inte passar in men säger inget om varför vissa utesluts och andra inte
- ❖ Bara normen har makten att tolerera = makt
- ❖ Tolerans är välvilligt bevarande medan normkritik är medvetet förändrande

Toleranskonsekvenser

- ❖ Särskilda insatser till särskilda studentgrupper kan leda till felaktiga och/eller dåliga insatser
- ❖ Att addera snarare än inkludera kunskapsperspektiv kan bidra till att normativa kunskap befästs

Normkritik som grund

”Om du tänker som du alltid har tänkt,
då kommer du att göra som du alltid har gjort, och
då kommer det att bli som det alltid har varit.”

– *Okänd*

The danger of a single story

**“HOW [STORIES]
ARE TOLD, WHO
TELLS THEM,
WHEN THEY’RE
TOLD, HOW MANY
STORIES ARE TOLD
ARE REALLY
DEPENDENT ON
POWER.” -
CHIMAMANDA
NGOZI ADICHIE**

WWW.THEGIVINGNET.ORG

Mina single stories..

Vilka är era?

LUNCH

NORMKRITIK I YRKESPRAKTIK

På rad

- ❖ Ställ er på rad utifrån förnamn
- ❖ Skapa grupper om 4
- ❖ Diskutera:
 - ❖ Detta har jag med mig från förmiddagen
 - ❖ Något jag tänker att ett normkritiskt perspektiv kan bidra med i min yrkesvardag?

Lika villkor - hur då?

Normkritik i flera riktningar

	Social miljö	Fysisk miljö
Utåt	Undervisning Studentsocialt arbete Externa kontakter	Pedagogiska rum Gemensamma utrymmen Hemsida
Inåt	Möten Sociala sammanhang Rekrytering	Arbetsplatser Lunchrum Intranät

Två strategier

- ❖ **Riktade satsningar**

För ökad kunskap om normer i verksamheten. Behövs för att sätta igång processer och hålla dem vid liv

- ❖ **Medvetna mikrohandlingar**

För att skapa vardaglig förändring som bidrar till varaktighet och trovärdighet

"Gör inte en så stor grej"

Exempel på riktade satsningar

- ❖ Utbildningsinsatser - med personal och studenter
- ❖Handledning
- ❖ Teman / fokusområden
- ❖ Inventeringar / kartläggningar (ex. litteratur, miljö)
- ❖ Normkritisk litteratur (ex. KI:s normkritiska bokhylla)
- ❖ Del i tjänster med fokus på normkritikarbete

Exempel på mikrohandling

MIN VECKA

Jag heter Hanna

Jag är 9 11 år

Jag bor Krukmakargatan 32

Min mamma heter Hanna

Min pappa heter Anders

Mitt/mina syskon hebis

Det bästa med Tuff Tuff är att man går ut

Min favoritlek är att man leker med kompisar

Jag är bra på att bygga

Jag vill lära mig att tända ljus

Min favoriträtt korv med rödsås

Min favoritfärg svart, lila och blå

När jag blir stor vill jag jaga drakar

Mitt boktips _____

Exempel på mikrohandlingar

- ❖ Hur du talar om dig själv / gestaltar dig själv
- ❖ Ordval (pröva namnbank, könsneutralt språk)
- ❖ Hur vi uttalar någons namn (öva om det är svårt)
- ❖ Var tyst ibland (fundera över dig själv istället)
- ❖ Förutsätt att alla finns i rummet (även om du inte ser det)
- ❖ Utrymme att reagera och nyfikenhet på varför (försvara inte)

Normkritik i undervisning

- ❖ **Innehåll?** Medvetna material / stoffval. Vilka perspektiv, och kunskapsområden fokuseras. Inkludera, inte addera!
- ❖ **Representation?** Ord, exempel, bilder.
- ❖ **Organisering av undervisning?** Hur och för vem anpassar vi rummet, gruppindelningar, uppgifter, arbetssätt osv.?
- ❖ **Lärarens roll?** Var en normkritisk förebild, vi har den makten. Studenter gör som vi gör, inte som vi säger.

Diskussion i din grupp

- ❖ Idéer utifrån min yrkespraktik på:
 - ❖ Riktade satsningar?
 - ❖ Medvetna mikrohandlingar?

Arenor för förändring?

- ❖ **Inventera** - vilka arenor ser ni?
- ❖ **Placera** - ställ er där ni har en idé eller tänker att ni tycker något skulle behöva förändras.
- ❖ **Diskutera** - hur tänkte ni?
- ❖ **Konkretisera** - hur kan er idé omsättas i praktik?

Diskussionsuppgift

- ❖ Gruppindelning: I för er relevanta diskussionsgrupper
- ❖ Utgå ifrån diskussionsuppgift - summera era tankar
- ❖ Återsamling och diskussion

Presentera

- ❖ Exempel på riktade satsningar!
- ❖ Exempel på medvetna mikrohandlingar!

”Hjärnan kategoriserar allt, men vi är inte slavar under normerna. Om vi är medvetna om dem behöver vi inte vara så rädda för att omvärdera. Det är kul att inse hur stor makt vi har över vad vi tar in. Det får oss att känna oss ganska vuxna och det är något gymnasieelever gärna vill.”

– *Arash, elev*

Mer info eller kontakt?

www.bjorkmanspedagogiska.se

lotta@bjorkmanspedagogiska.se

